

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์มูลค่าเศรษฐกิจของระบบนิเวศป่าชายเลนในจังหวัดสมุทรสงคราม
ชื่อและนามสกุล นางสาวนริศรา เร้าเลิศฤทธิ์
วิชาเอก เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.อรพรรณ ศรีเสาวลักษณ์
2. อาจารย์ ดร.เรวดี จรุงวัฒนาพงศ์

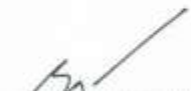
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2561

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ศิริพร สัตยานันท์)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรพรรณ ศรีเสาวลักษณ์)

กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เรวดี จรุงวัฒนาพงศ์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.กณณา จรุงวัฒนาพงศ์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์มูลค่าเศรษฐกิจของระบบนิเวศป่าชายเลนในจังหวัดสมุทรสงคราม
ผู้วิจัย นางสาวนิธิตา เร้าเลิศฤทธิ์ รหัสนักศึกษา 2586000156 **ปริญญา** เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. อรพรรณ ศรีเสาวลักษณ์ (2) อาจารย์ ดร.เรวดี จรุงรัตนางค์
ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินมูลค่าจากการใช้ทางตรงของป่าชายเลนด้านการประมง 2) วิเคราะห์ตัวแปรที่มีผลต่อปริมาณการผลิตและรายได้สุทธิของชาวประมงที่อาศัยพึ่งพาป่าชายเลน

วิธีการศึกษาคือการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ชาวประมงพื้นบ้านรวมทั้งหมด 135 ราย ซึ่งประกอบด้วยชาวประมงในตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นตัวแทนของพื้นที่ที่มีป่าชายเลนอุดมสมบูรณ์ ตำบลบางแก้วซึ่งเป็นตัวแทนของพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรมแต่มีการปลูกเสริมบางส่วน และตำบลบางจะเกร็งซึ่งเป็นตัวแทนของพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรม ในจังหวัดสมุทรสงคราม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองฟังก์ชันการผลิต (Production Function) และแบบจำลองฟังก์ชันกำไร (Profit Function) โดยแบ่งสัตว์น้ำที่จับได้แบ่งเป็น 2 ประเภทตามการดำรงชีวิตคือ 1)กลุ่มสัตว์น้ำที่ใช้ชีวิตตลอดวงจรชีวิตอยู่บริเวณป่าชายเลน และ 2)กลุ่มสัตว์น้ำที่อยู่บริเวณป่าชายเลนในบางช่วงของวงจรชีวิต เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของสัตว์น้ำกับป่าชายเลน

ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มสัตว์น้ำในกลุ่มแรก ส่วนใหญ่สามารถจับได้ในพื้นที่ป่าชายเลนและห่างจากชายฝั่งไม่เกิน 1.5 กิโลเมตร และกลุ่มสัตว์น้ำกลุ่มที่สอง สามารถจับในเขตทะเลเปิดหรือห่างจากชายฝั่งประมาณ 1.5 กิโลเมตร 2) ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ย 48,053.04 กิโลกรัมต่อปี โดยตำบลที่มีปริมาณการจับน้อยที่สุดคือตำบลคลองโคนเฉลี่ย 9,386.20 กิโลกรัมต่อปี ตำบลบางจะเกร็งจับได้เฉลี่ย 19,113.47 กิโลกรัมต่อปี และตำบลบางแก้วมีปริมาณการจับมากที่สุดเฉลี่ย 19,533.37 กิโลกรัมต่อปี 3) ยิ่งการจับสัตว์น้ำห่างจากชายฝั่งมากรายได้สุทธิของชาวประมงยิ่งสูงขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะสัตว์น้ำที่จับได้ส่วนใหญ่เป็นสัตว์น้ำที่อยู่ในกลุ่มที่ 2 ซึ่งมักเป็นสัตว์น้ำที่มีราคาตลาดสูง โดยเปรียบเทียบแล้วรายได้สุทธิในตำบลคลองโคนจึงต่ำแม้ว่าจะมีพื้นที่ป่าชายเลนที่สมบูรณ์เนื่องจากสัตว์น้ำที่จับได้ส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มที่ 1 มีราคาในตลาดต่ำกว่า โดยรายได้ของตำบลคลองโคนอยู่ที่ 200,000 บาทต่อปีเท่านั้น ซึ่งเท่ากับรายได้สุทธิในตำบลบางแก้ว ส่วนชาวประมงในตำบลบางจะเกร็งที่มีรายได้เฉลี่ยสุทธิสูงกว่าคือเท่ากับ 500,000 บาทต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากสัตว์น้ำที่ชาวประมงในตำบลบางจะเกร็งจับส่วนใหญ่เป็นประเภทสัตว์น้ำกลุ่มที่ 2 ที่มีราคาตลาดสูง อาทิ ปู กุ้ง กุ้ง และแมงดา

คำสำคัญ มูลค่าที่เกิดจากการใช้ การประมง ป่าชายเลน

Thesis title: An Analysis of Economic Values of Mangrove Ecosystem in Samut Songkhram Province

Researcher: Miss Nitita Rowlertrit; **ID:** 2586000156; **Degree:** Master of Economics;

Thesis advisors: (1) Dr. Orapan Srisawalak, Associate Professor; (2) Dr. Rawadee Jarungrattanapong;

Academic year: 2017

Abstract

The main objectives of this study are 1) to estimate the use value of mangroves in terms of benefit from fishing in Samut Songkhram province, 2) to analyse factors that determine the level of production and net income of the fishers who benefit from mangrove forests.

The methodology used in this was to collect primary data from face-to-face interviews conducted with altogether 135 fishermen in Tambon Klong Kone, Muang District, Samut Songkhram province as representatives for areas where the mangroves are still in good condition, Tambon BangKaew where mangroves are degraded but there has been some reforestation, and Tambon Bangjakreng where mangroves are degraded but there has been no reforestation. Data was analysed by using production function and profit function. The analysis also tried to distinguish differences in income from two types of mangrove dependent species, namely those that spend their entire life cycle in the mangroves and those that rely on the mangroves only for some part of their life cycle as nursery grounds or habitats.

Findings, based on information from the respondents are 1) catches of the first group, i.e. those that spend their entire life cycle in the mangroves are mostly within the mangrove area and not further than 1.5 kilometers from the coastline whereas catches of the second group vary although mostly the fishing location is beyond 1.5 kilometers from the coastline, 2) average catch per household is 48,053.04 kg/year. This varies by Tambons from the lowest catch volume of 9,386.20 kg/year for Klong Kone, to 19,133.47 kg/year for respondents in Bangjakreng, to 19,533.37 kg/year for respondents in Bang Kaew; iii) the further the distance from the shore, the higher the net income. This is because most of the catches, mainly fishes, fetch higher market prices than cockles or shells which are usually caught in the mangroves or in near shore areas. This could partially explain why net revenue for respondents in Klong Kone is only 200,000 Baht/year despite this being an area where mangroves are in better condition. This is more or less the same as net revenue of respondents in Bang Kaew. Net revenue of fishermen in Bangjakreng is much higher and averages at 500,000 Baht/year. This is partly because the types of species caught by fishermen in this Tambon such as banana shrimps, swimming crabs, mangrove crabs, cray fishes and horseshoe crabs fetch high market prices.

Keywords: Use Value, Fisheries, Mangroves

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องการวิเคราะห์มูลค่าเศรษฐกิจของระบบนิเวศป่าชายเลนในจังหวัดสมุทรสงคราม สำเร็จลุล่วงได้นี้ โดยได้รับความความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. อรรถพร ศรีเสาวลักษณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์และอาจารย์ ดร.เรวดี จรุงรัตนาพงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษารองที่ได้ให้ความกรุณาและเสียสละเวลาอันมีค่า ให้คำปรึกษาและแนะแนวทางในการจัดทำการศึกษา ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ศิริพร สัจจามันท์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์อย่างยิ่งที่ให้ความอนุเคราะห์เวลา อีกทั้งยังให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นประเด็นต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการแก้ไขปรับปรุงการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

สุดท้าย ขอขอบคุณครอบครัวที่ได้ให้การสนับสนุนเป็นให้กำลังใจที่ดีเสมอมา คณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชความสะดวกในการดำเนินงานต่างๆ และขอขอบคุณคุณณรงค์ บุญมา ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 7 (สมุทรสงคราม) ที่ให้ปรึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

นางสาวนิธิตา เกร์เลิศฤทธิ์

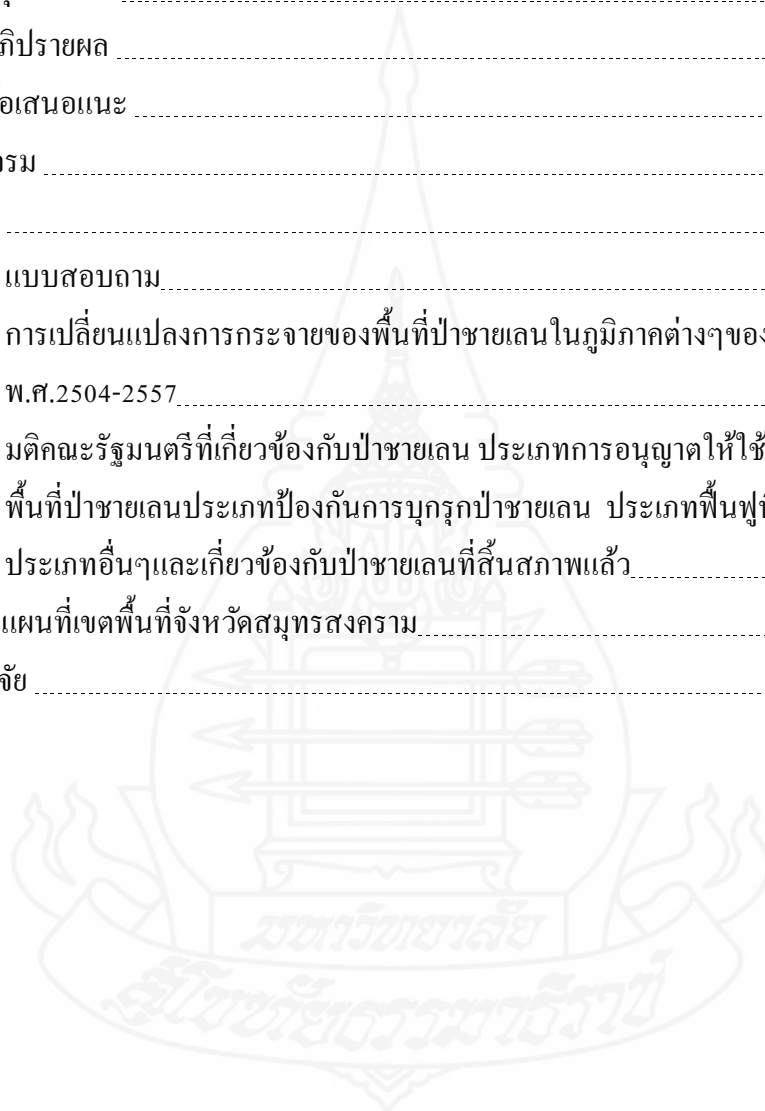
ตุลาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
ความรู้ทั่วไปของป้าชายเลน	7
ความสำคัญและประโยชน์ของป้าชายเลน	19
สถานการณ์ป้าชายเลนและนโยบายป้าชายเลนในประเทศไทย	23
แนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ	28
ข้อมูลทั่วไปของป้าชายเลนในจังหวัดสมุทรสงคราม	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
การวิเคราะห์ข้อมูล	51
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา	56
การวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ	73

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	81
สรุปการวิจัย	81
อภิปรายผล	83
ข้อเสนอแนะ	84
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	92
ก แบบสอบถาม	93
ข การเปลี่ยนแปลงการกระจายของพื้นที่ป่าชายเลนในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2504-2557	105
ค มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน ประเภทการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ใน พื้นที่ป่าชายเลนประเภทป้องกันการบุกรุกป่าชายเลน ประเภทฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลน ประเภทอื่นๆและเกี่ยวข้องกับป่าชายเลนที่สิ้นสุดสภาพแล้ว	108
ง แผนที่เขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม	120
ประวัติผู้วิจัย	124

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (2523-2548) 11
ตารางที่ 2.2	พื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม แยกรายตำบล อำเภอ 39
ตารางที่ 2.3	พื้นที่ป่าชายเลนรายตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม 40
ตารางที่ 2.4	แสดงพื้นที่ป่าชายเลนจังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งแต่ปี2518-2557 43
ตารางที่ 2.5	รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลนจังหวัดสมุทรสงคราม ปี พ.ศ. 2557 44
ตารางที่ 4.1	แสดงข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนชาวประมง 57
ตารางที่ 4.2	แสดงค่าใช้จ่ายต่างๆในการประกอบอาชีพประมง 62
ตารางที่ 4.3	ปริมาณการจับสัตว์น้ำแต่ละชนิดโดยเฉลี่ยต่อปี 64
ตารางที่ 4.4	ปริมาณการจับสัตว์น้ำแต่ละชนิดของแต่ละตำบลโดยเฉลี่ยต่อปี 66
ตารางที่ 4.5	รายได้สุทธิจากการจับสัตว์น้ำแต่ละชนิดโดยเฉลี่ยต่อปี 68
ตารางที่ 4.6	รายได้สุทธิการจับสัตว์น้ำแต่ละชนิดของแต่ละตำบลโดยเฉลี่ยต่อปี 69
ตารางที่ 4.7	แสดงปริมาณการจับสัตว์น้ำ 72
ตารางที่ 4.8	การวิเคราะห์ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้เฉลี่ยกิโลกรัมต่อปี 76
ตารางที่ 4.9	การวิเคราะห์ปริมาณหอยชนิดต่างๆที่จับได้เฉลี่ยกิโลกรัมต่อปีในตำบลคลองโคน 77
ตารางที่ 4.10	การวิเคราะห์รายได้สุทธิจากสัตว์น้ำที่จับได้เฉลี่ยกิโลกรัมต่อปี 79
ตารางที่ 4.11	การวิเคราะห์รายได้สุทธิของหอยชนิดต่างๆในตำบลคลองโคน 80

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
ภาพที่ 2.1 พื้นที่การกระจายตัวของพื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2552	12
ภาพที่ 2.2 วงจรชีวิตของสัตว์น้ำที่พึ่งพาป่าชายเลน	15
ภาพที่ 2.3 ประเภทของมูลค่าสิ่งแวดล้อม	31
ภาพที่ 3.1 การกำหนดพื้นที่ป่าชายเลนจังหวัดสมุทรสงคราม	48
ภาพที่ 4.1 กราฟแท่งแสดงรายได้สุทธิจากการจับสัตว์น้ำในตำบลคลองโคน	73
ภาพที่ 4.2 แผนผังแสดงกรอบการวิเคราะห์ส่วนต่างๆ	74

